

NUTQ TERAPIYASIDA MULTIMODAL YONDASHUV: VIZUAL, ESHITUV VA KINESTETIK KANALLARNING INTEGRATSIYASI

Sulaymanova Muhlisa Kozimjon qizi

Alfraganus universiteti Pedagogika
fakulteti Maxsus pedagogika (logopediya)
yo'nalishi 1 bosqich talabasi.

Ilmiy rahbar: Alfraganus universiteti
v.b dotsent PhD **Utbasarova Umida**

Mexmanovna

Muhlisasulaymonova37@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada nutq terapiyasida qo'llaniladigan multimodal yondashuvning nazariy asoslari va amaliy qo'llanilishi ko'rib chiqiladi. Multimodal yondashuv insonning turli sezgi kanallari - vizual, eshituv va kinestetik kanallarning integratsiyasiga asoslanadi. Tadqiqotda ushbu yondashuvning nutq nuqsonlari va buzilishlarini bartaraf etishda samaradorligi o'rganilgan, shuningdek, turli yosh guruhlari va nutq buzilishlarining turlari bo'yicha maxsus metodikalar taklif etilgan. Maqolada multimodal yondashuvning afzalliklari, qo'llash usullari va natijadorligi haqida tahlillar keltirilgan.

Kalit so'zlar: nutq terapiyasi, multimodal yondashuv, vizual kanal, eshituv kanali, kinestetik kanal, integratsiya, nutq rivojlanishi, me'yoriy texnologiya

Kirish Nutq terapiyasi - bu nutqning turli buzilishlarini tuzatish va oldini olishga qaratilgan kompleks jarayon. An'anaviy nutq terapiyasi usullari ko'pincha bir yoki ikkita sezgi kanaliga asoslangan bo'lsa, zamonaviy tadqiqotlar ko'p qirrali yondashuvning samaradorligini ko'rsatmoqda. Multimodal yondashuv insonning bir vaqtning o'zida bir nechta sezgi kanallari orqali ma'lumotni qabul qilish va qayta ishlash qobiliyatidan foydalanadi.

Multimodal yondashuvning nazariy asoslari

Multimodal yondashuv kognitiv psixologiya, neyropsixologiya va pedagogikaning yutuqlariga asoslanadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, inson miyasi turli sezgi kanallari orqali kelgan ma'lumotlarni integratsiya qilish orqali yangi ko'nikmalarni samaraliroq o'zlashtiradi. Nutq jarayonida esa vizual, eshituv va kinestetik kanallarning o'zaro ta'siri muhim ahamiyatga ega.

Vizual kanaldan foydalanish

Vizual kanal nutq terapiyasida quyidagi usullar orqali qo'llaniladi:

- Rasm va tasvirlardan foydalanish
- Vizual materiallar (kartochkalar, plakatlar)
- Video materiallar va animatsiyalar
- Vizual tizimlar (PECS va boshqalar)

Eshituv kanaldan foydalanish

Eshituv kanali nutq terapiyasida eng an'anaviy hisoblanadi, ammo multimodal yondashuv doirasida u quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Fonematik eshituvni rivojlantirish
- Auditor differentsiatsiya
- Musiqa va ritm terapiyasi
- Akustik modifikatsiya usullari

Kinestetik kanaldan foydalanish

Kinestetik kanal nutq terapiyasida jismoniy hissiyotlar va harakatlar orqali nutq ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan:

- Artikulyatsiya mashqlari
- Taktil stimulyatsiya
- Proprioseptiv mashqlar
- Motor ko'nikmalarni rivojlantirish

Sezgi kanallarini integratsiyalash

Uchala kanalni integratsiyalash nutq terapiyasida eng yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Buning uchun quyidagi usullar qo'llaniladi:

- Ko'p qirrali darslar va mashg'ulotlar
- Intermodal o'tkazish mashqlari
- Sinxron stimulyatsiya texnikasi
- Individual yondashuv asosida kanallar nisbatini optimallashtirish

Natija va muhokama

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, multimodal yondashuv asosidagi nutq terapiyasi an'anaviy usullarga nisbatan 30-40% yuqori samaradorlikka erishish imkonini beradi. Turli sezgi kanallarining integratsiyasi nutqni tuzatish jarayonini tezlashtiradi, shuningdek, o'zlashtirilgan ko'nikmalarning uzoq muddatli saqlanishiga yordam beradi.

Xulosa Nutq terapiyasida multimodal yondashuv - bu nutq buzilishlarini bartaraf etishning zamonaviy va samarali usuli hisoblanadi. Vizual, eshituv va kinestetik kanallarning integratsiyasi terapevtik ta'sirni kuchaytirishga, shaxsning individual xususiyatlarini hisobga olishga va nutq rivojlanishining barcha jihatlarini qamrab olishga imkon beradi. Kelajakda ushbu yondashuvni rivojlantirish va noyob metodikalarni ishlab chiqish nutq terapiyasi samaradorligini yanada oshirish imkoniyatlarini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Axmedova, M. R. (2020). Nutq terapiyasida zamonaviy yondashuvlar. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti. - 245 bet.
2. Vaynrub, S. M. (2019). Multisensor yondashuvlar nutq rivojlanishida. Moskva: Vlados. - 167-189 bet.
3. Jumayeva, N. T. (2021). Nutq patologiyasi va terapiyasi. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. - 89-112 bet.
4. Kornev, A. N. (2018). Nutq buzilishlarini tashxislash va terapiya. Sankt-Peterburg: Rech. - 203-225 bet.
5. Lopatina, L. V. (2017). Nutq terapiyasida integratsiyalashgan yondashuv. Moskva: Akademiya. - 134-156 bet.
6. Rasulova, D. H. (2022). Bolalar nutqini rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari. Toshkent: Yangi asr avlodi. - 76-98 bet.
7. Filicheva, T. B. (2019). Nutq nuqsonlari bo'lgan bolalar bilan ishlash. Moskva: Prosveshenie. - 178-201 bet.
8. Shcherbakova, E. K. (2020). Nutq terapiyasida ko'p kanalli yondashuv. Minsk: Vysheyshaya shkola. - 115-137 bet.
9. Yormatova, S. A. (2021). O'zbekistonda nutq terapiyasi: an'ana va innovatsiya. Toshkent: Fan. - 145-167 bet.
10. Yaxina, O. S. (2018). Nutq terapiyasida sensor integratsiya. Kiyev: Osvita. - 92-114 bet.